



R. VII:2009

Nr 15 (207)

Data odczytu: 22.4.2009

Data wydania: 20.5.2009

767. spotkanie

mgr Stanisław Poręba

## Polonika w encyklopedii DER KLEINE BROCKHAUS z 1926 r.



DER KLEINE BROCKHAUS. Handbuch des Wissens in einen Band. A – Z.

Mit über 6 000 Abbildungen und Karten im Text und auf 89 einfarbigen und bunten Tafel – und Kartenseiten, sowie 37 Übersichten und Zeitaufnahmen, Leipzig 1926, Aufl. F. A. Brockhaus, s. 804.

[MAŁY BROCKHAUS. Podręcznik wiedzy w jednym tomie. A – Z. Z przeszło 6 000 ilustracji i map w tekście, i na 89 jednobarwnych i kolorowych tablicach, i całostronicowych mapach, oraz na 37 przeglądowych i chronologicznych tablicach, Lipsk 1926, Wyd. F. A. Brockhaus, s. 804].



Friedrich Arnold Brockhaus (ur. 4 V 1772, Dortmund – zm. 20 VIII 1823, Lipsk), niemiecki wydawca i księgarz. W 1805 r. założył w Amsterdamie jedną z największych firm wydawniczych niemieckich, w 1817/18 przeniósł ją do Lipska; inicjator i wydawca licznych encyklopedii; firma wydawała również prace polskie, m. in. serię „Biblioteka Pisarzy Polskich” (t. 1 – 18, 1860 – 1894), w której ukazało się 1. wyd. zbiorowe pism C. K. Norwida, oraz miesięcznik

„Bibliografia Polska” (1861-1865). Firma istniała do 1945 r. W NRD (1953) została upaństwowiona i działała jako Veb. F. A. Brockhaus, wydająca leksykony, literaturę krajoznawczą i kartograficzną. W NRF spadkobiercy Brockhausów założyli nowe wydawnictwo (Wiessbaden, Stuttgart), pod nazwą F. A. Brockhaus.

Wydawnictwa:

CONVERSATIONS – LEKSYKON (1796)

CONVERSATIONS – LEKSYKON (1920, wyd. 14, t. 1-17)

KLEINES CONVERSATIONS – LEKSYKON (1906, wyd. 5, t. 1 – 2)

BROCKHAUS. Handbuch des Wissens (1921-1923, t. 1-4)

DER KLEINE BROCKHAUS (1925)

DER KLEINE BROCKHAUS (1926, WYD. 2)



s. 269.

GRAUDENZ – Grudziądz (po pol.), miasto polskie i niemieckie do końca 1919 r. w Rej. Kwidzyn. Położone nad Wisłą. 34 000 mieszk. Posiada twierdzę „Cytadela Courbiere`a”, w 1807 obroniona przez Courbiere`a.

s. 759.

WEICHSEL, POL. Wisła, łacin. Vistula, rzeka. Wpada do Morza Wschodniego, wypływa w Karpatach, 1076 km, żeglowna. Przepływa przez Polskę i Wolne Miasto Gdańsk, przy ujściu dzieli się na Gdańską Wisłę i Nogat...

### Z Grudziądzem są związani:

s. 200.

- Fakenhayn Erich, v. (ur. 1 XI 1861, Białochowo – zm. 8 IV 1922, Zamek Lindstedt k. Wilpark), gen. piech., m. in. szef Sztabu General. Armii Niem., d-ca 9 i 10 Armii.  
s. 288.

- Hardt Ernst (ur. 9 V 1876, Grudziądz), powieściopisarz.  
s. 507.

- Roethe Gustaw (ur. 5 V 1859, Grudziądz), germanista, prof. w Getyndze i Berlinie.  
s. 551.– 552.

POLEN – Rzeczpospolita Polska (czyli Polnische Republik). 1918 -. Sąsiedzi. Rys. geogr. Rzeki, rolnictwo, bogactwa naturalne. Ludność, religie, miasta, uczelnie. Obszar 386 634 km.<sup>2</sup>. Pieniądze. Godło. Flaga.

Historia: Od Lecha, Popiela, Bolesław Chrobry....do traktatu w Rydze (1921). Autor hasła: Missalek.  
s. 552.

POLNISCHE LEGION – Legion Polski [wł. Legiony Polskie...] 1796, 1854, 1870, 1914 i 1918.  
s. 552.

POLNISCHE LITERATUR – Literatura polska.

Polska literatura łacińska. Pieśni religijne. Legendy. Pieśni historyczne. Reformacja – Pismo Święte, pieśni kościelne, postylie. Rej, Kochanowski, Klonowicz, Grochowski. Sarbiewski – Sarbievusz, Krasicki, Trembecki, Węgiński, Karpiński... Asnyk, Konopnicka, Szujski, Świętochowski, Rapacki, Zapolska, Fredro (ojciec i syn)... Kraszewski, Bałucki, Prus (Głowacki), Sienkiewicz, Orzeszkowa... Wyspiański, Reymont („Die Bauern” = „Chłopi”), Żeromski, Berent...Kasprowicz i Tetmayer, Przybyszewski...

Autor hasła: Brückner (1922)

[s. 97.

*Brückner Alex/ander/ (ur. 25 I 1856, Tarnopol), slawista, prof. w Berlinie. Autor: m. in. „Historia literatury polskiej” (1922), „Historia literatury rosyjskiej” (1905)...]*

s. 558.

Mapa całostronicowa, czarno-biała: Polska, Czechosłowacja, Litwa, Łotwa, Estonia...

POLNISCHER KORRIDOR – Polski Korytarz [in. Gdański albo Wiślany Korytarz]...

POLNISCHER SPRACHE – Język polski...

s. 757.

WASSERPOLAKEN – poln. - dt. Mischvolk in. Oberschlesien, mit eignem Dialekt; Flösser auf der Oder. [Wasserpolicy – polsko-niemiecka ludność mieszana na Górnym Śląsku, z własnym narzeczem. Flisacy na Odrze].

s. 762.

WENDEN - Łużycanie – Serbołużycanie.

s. 699.

TANNENBERG – wieś Grunwald, w pruskiej Rej. Olsztyn. Bitwy: 15 VII 1410 (Polacy – Zakon Krzyżacki) i 23 – 30 VIII 1914 (Niemcy – Rosjanie), jedna ze znaczących dat wojny światowej.

*W encyklopedii możemy też znaleźć dalsze liczne hasła o polskich miastach, rzekach, górach, nizinach, regionach oraz krainach geograficznych i historycznych, a poza tym o polskich postaciach historycznych od najdawniejszych do mniej więcej z 1925 r....*

#### **Literatura:**

- Brockhaus F. A., w: Wielka Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa [1963], t. 2, s. 145.
- Brockhaus F. A., w: Wielka Ilustrowana Encyklopedia Powszechna, Kraków [b. d. w.], t. 2, s. 246.

(L.B.S.)

---

*Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.*